

Wykonanie umowy zawartej przez Internet

Krzysztof Wąs, 9 kwiecień 2010

Z chwilą wykonania zobowiązania wygasa stosunek prawny, jaki został zawiązany przez zawarcie umowy. Wykonanie umowy polega na spełnieniu świadczenia przez dłużnika. Jeżeli umowa ma charakter wzajemny, tj. obie strony są jednocześnie dłużnikami i wierzycielami, stosunek zobowiązaniowy wygasa z chwilą spełnienia świadczeń przez obie strony bądź spełnieniem ostatniego ze świadczeń. Zgodnie z art. 354 Kodeksu cywilnego (dalej: k.c.) dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a także w sposób odpowiadający ustalonym zwyczajom.

Wykonanie umowy zawartej za pośrednictwem Internetu może odbywać się w ramach sieci (*direct e-commerce*) oraz w sposób tradycyjny (*indirect e-commerce*). W pierwszym przypadku, spełnienie świadczenia będzie polegało na dostarczeniu dóbr w formie elektronicznej (w postaci zdigitalizowanej), jednak bez wykorzystywania materialnych nośników. W dużej części przypadków będzie to świadczeniem usługi drogą elektroniczną, które zdefiniowane zostało w art. 2 pkt 4 ustawy dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. 2002 r. Nr 144, poz. 124; dalej: u.ś.u.d.e.). W świetle przepisu jest to wykonanie usługi świadczonej bez jednoczesnej obecności stron (na odległość), poprzez przekaz danych na indywidualne żądanie usługobiorcy, przesyłanej i otrzymywanej za pomocą urządzeń do elektronicznego przetwarzania, włącznie z kompresją cyfrową, i przechowywania danych, która jest w całości nadawana, odbierana lub transmitowana za pomocą sieci telekomunikacyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne.

R E K L A M A

e-inkubator
wirtualny
inkubator
przedsiębiorczości

<http://e-inkubator.biz>

Natomiast spełnienie świadczenia poza siecią internetową to każde przekazanie, udostępnienie dóbr, wartości w formie zmaterializowanej. Mogą to być także dane elektroniczne, które zawarte zostały na elektronicznym nośniku, takim jak płyta CD, DVD, karta pamięci, w sytuacji, gdy spełnienie świadczenia polega na wręczeniu zapisanego nośnika.

Miejsce spełnienia świadczenia

Z prawidłowym wykonaniem zobowiązania związane jest miejsce spełnienia świadczenia. Na marginesie warto odnotować, że w doktrynie rozróżnia się miejsce wykonania zobowiązania oraz miejsce świadczenia. Pierwsze związane jest z miejscem zaspokojenia interesu wierzyciela, drugie - dopełnieniem ze strony dłużnika wszelkich czynności niezbędnych do należytego wykonania umowy (zob. *W. Popiołek* [w:] KC. Komentarz, *K. Pietrzykowski* (red.), Warszawa 2005, art. 454, *Nb. ↗*).

Niewłaściwe miejsce świadczenia lub wykonania zobowiązania może skutkować odpowiedzialnością odszkodowawczą *ex contractu*.

Jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie jest określone w treści zobowiązania (ustawie bądź umowie), ani nie wynika z jego właściwości, winno być spełnione w miejscu, gdzie w chwili powstania zobowiązania dłużnik miał zamieszkanie lub siedzibę. Jednakże świadczenie pieniężne powinno być spełnione w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia (art. 454 § 1 k.c.). Powyższa reguła ma pełne zastosowanie do umów zawieranych drogą elektroniczną, acz wykonywanych w sposób tradycyjny, nie-wirtualny.

Natomiast co do umów wykonywanych w całości z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej, doktryna zauważa pewne trudności w precyzyjnym określeniu miejsca jej wykonania. Jeżeli spełnienie świadczenia polega na przekazaniu produktu digitalnego, powstaje pytanie czy miejscem spełnienia świadczenia będzie miejsce zamieszkania (siedziba) wierzyciela, lokalizacja serwera, na który ów produkt został przekazany, czy lokalizacja urzędu, które go pobrało (*D. Szostek*, Wykonanie zobowiązania z użyciem środków komunikacji elektronicznej [w:] *Handel elektroniczny, prawne problemy*, J. Barta, R. Markiewicz (red.), Zakamycze 2005, s. 293)? Zważywszy na zwiększającą się popularność przenośnych urządzeń takich jak laptopy, notebooki, smartfony czy palmtopy, należy postawić pytanie, czy decydujące znaczenie powinno mieć rzeczywiste położenie czy związek o charakterze ekonomicznym lub wolitywnym (miejsce, gdzie podmiot koncentruje swe interesy; miejsce zamieszkania, siedziba)? Jeżeli celem normy art. 454 k.c. jest ochrona stron przed niewłaściwym wykonaniem zobowiązania, w sytuacji gdy strony nie ustaliły w drodze umowy, gdzie świadczenie ma zostać spełnione, wydaje się, że najwłaściwszym rozwiązaniem będzie przyjęcie miejsca zamieszkania (siedziby) dłużnika jako miejsca spełnienia świadczenia niepieniężnego. Za takim stanowiskiem przemawia przede wszystkim właściwość świadczenia, które może zostać odebrane przez wierzyciela w każdym czasie i z każdego miejsca na globie.

Czas spełnienia świadczenia

Termin spełnienia świadczenia może wynikać z treści umowy (np. przez wskazanie określonego dnia, czy wyznaczenie czasokresu, w jakim świadczenie ma zostać spełnione), właściwości zobowiązania bądź ustawy. Przykładem ustawowego uregulowania terminu wykonania umowy jest art. 12 ust. 1 u.o.n.p.k., który stanowi, że przedsiębiorca powinien wykonać umowę zawartą na odległość najpóźniej w terminie trzydziestu dni po złożeniu przez konsumenta oświadczenia woli o zawarciu umowy. Jest to przepis *iuris dispositivi*, bowiem strony mają możliwość w drodze czynności prawnej samodzielnie określić termin spełnienia świadczenia (zob. art. 12 ust. 1 *in principio*).

Jeżeli mamy do czynienia z zobowiązaniem bezterminowym, tj. takim gdzie termin spełnienia świadczenia nie został określony, wówczas zgodnie z art. 455 k.c., winno być ono spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika przez wierzyciela. Z chwilą wezwania zobowiązanie takie przekształca się w zobowiązanie terminowe, gdzie na dłużniku ciąży obowiązek niezwłocznego spełnienia świadczenia (*W. Popiołek* [w:] *KC. Komentarz*, K. Pietrzykowski (red.), art. 455, *Nb. 5*). Wezwanie do spełnienia świadczenia jest oświadczeniem woli, które zgodnie z art. 60 k.c. może zostać wyrażone przez każde zachowanie zmierzające do wywołania określonego skutku prawnego, o ile jest dostatecznie jasne. Takim wezwaniem jest np. zamieszczenie na fakturze informacji co do sposobu i terminu zapłaty (zob. *W. Popiołek* [w:] *KC. Komentarz*, K. Pietrzykowski (red.), art. 455, *Nb. 6*; wyrok SN z dnia 23 października 2001 r., sygn. akt I CKN 323/99).

Pieniądz elektroniczny

Prowadzenie obrotu gospodarczego w Internecie dało asumpt do poszukiwania rozwiązań, które umożliwią dokonywanie płatności w sposób prosty, szybki, wygodny oraz wykorzystujący zdobycze technik informatycznych. Jednym z takich rozwiązań jest pieniądz elektroniczny, który stanowi elektroniczny surogat tradycyjnych nośników wartości pieniężnych. Nie jest to jednak jedyny sposób na dokonywanie płatności *on-line*. Pieniądz elektroniczny stanowi jeden z elektronicznych sposobów płatności (zob. art. 1 ustawy z dnia 12 września 2002 r.

o elektronicznych instrumentach płatniczych, Dz. U. 2002 r. Nr 169, poz. 1385, dalej: u.e.i.p.). Rynek wykształcił bowiem inne sposoby płatności, takie jak:

- elektroniczny przelew bankowy,
- płatność SMS,
- systemy spersonalizowanych płatności *on-line*,
- zapłata za pomocą karty przedpłaconej.

Art. 4 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj.: Dz.U. 2002 r. Nr 72 poz. 665, dalej: pr. bank.), który jest wynikiem implementacji dyrektywy 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością (Dz. Urz. WE L 275 z 27.10.2000 r.), definiuje pieniądz elektroniczny jako wartość pieniężną stanowiącą elektroniczny odpowiednik znaków pieniężnych, która spełnia łącznie następujące warunki:

1. jest przechowywana na informatycznych nośnikach danych,
2. jest wydawana do dyspozycji na podstawie umowy w zamian za środki pieniężne o nominalnej wartości nie mniejszej niż ta wartość,
3. jest przyjmowana jako środek płatniczy przez przedsiębiorców innych niż wydający ją do dyspozycji,
4. na żądanie jest wymieniana przez wydawcę na środki pieniężne,
5. jest wyrażona w jednostkach pieniężnych.

Nośnikiem tych wartości jest zawsze elektroniczna pamięć. Stanowi ona instrument pieniądza elektronicznego, o jakim mowa w art. 2 pkt 6 u.e.i.p. Zgodnie z ustawą jest to urządzenie elektroniczne, na którym jest przechowywany pieniądz elektroniczny. Według tego kryterium możemy rozróżnić pieniądz oparty na rozwiązaniach sprzętowych (pieniądz hardwarowy) bądź oprogramowaniu (pieniądz softwarowy) (*T. Targosz [w:] Prawo Internetu, P. Podrecki (red.), Warszawa 2007, wyd. 2, s. 296*). W ramach pierwszego mieszczą się karty z mikroprocesorem (*smart cards*), na której mogą być zapisywane określone wartości pieniężne. Należy je odróżnić od kart kredytowych czy bankomatowych, które służą dokonywaniu operacji na rachunkach bankowych. W przypadku pieniądza elektronicznego typu *smart cards* wartości pieniężne nie są przechowywane na rachunku bankowym, lecz na samej karcie. Trzeba podkreślić, że pieniądz elektroniczny jest odrębnym środkiem płatniczym i korzystanie z niego nie polega na dysponowaniu środkami zgromadzonymi na rachunku bankowym (por. *M. Świerczyński [w:] Handel elektroniczny, J. Barta, R. Markiewicz (red.), s. 309; T. Targosz [w:] Prawo Internetu, P. Podrecki (red.), s. 316*). To samo tyczy się pieniądza softwarowego. Jest on oparty na stosownym oprogramowaniu, które umożliwia korzystanie z pieniędzy zlokalizowanych na dysku twardym komputera posiadacza elektronicznych nominałów bądź komputerze zewnętrznym (serwerze). Rozwiązania programowe oparte są na „księgowaniu” określonych wartości na dysku komputera (zob. *W. Srokosz, Instytucja pieniądza elektronicznego, Prawo Mediów Elektronicznych nr 3/2005*). Pieniądz elektroniczny przechowywany na zewnętrznym komputerze (serwerze) nazywany jest potocznie pieniądzem serwerowym. Nie jest to, jak mogłoby się wydawać, spersonalizowany system płatności *on-line*, taki jak

REKLAMA

The logo consists of a red square containing a white lowercase letter 'i', followed by the word 'prawo' in a black, serif font.

>> Publikacje

>> Opinie

>> Porady

www.iPrawo.net.pl

<http://www.iprawo.net.pl>

popularny w Polsce *PayU*. Korzystanie z takiego systemu bardzo przypomina operowanie pieniędzem elektronicznym. Należy jednak mieć na uwadze, iż systemy płatności *on-line* to elektroniczni agenci rozliczeniowi. Ich działalność oparta jest *de facto* na prowadzeniu rozliczeń przy wykorzystaniu rachunków bankowych, a nie przenoszeniu wyemitowanych wcześniej przez odpowiednią instytucję elektronicznych znaków pieniężnych. Zasada działania takiego systemu wygląda następująco:

1. Rejestracja użytkownika.
2. Dokonanie wpłaty określonej kwoty za pomocą karty kredytowej lub przelewem na konto zarejestrowanego w systemie użytkownika.
3. Użytkownik otrzymuje kwotę na rachunek bankowy bądź przekazem pieniężnym, zgodnie z wydaną dyspozycją.

Zgodnie z definicją pieniądza elektronicznego, powyższego schematu nie można uznać za płatność pieniędzem elektronicznym. Sytuacja taka nie spełnia bowiem warunków określonych w art. 4 ust. 1 pkt 5 pr. bank. Dla porównania zapłata pieniędzem elektronicznym powinna wyglądać następująco:

1. Otrzymanie od emitenta określonych wartości w zamian za środki pieniężne o nominalnej wartości wydanego pieniądza elektronicznego, które zostają zapisane na elektronicznym nośniku danych.
2. Przeniesienie drogą elektroniczną określonej sumy (jednostek pieniądza elektronicznego).
3. Odbiorca dysponując otrzymaną wartością pieniądza elektronicznego może się nią posługiwać w otrzymanej formie (dokonywać płatności) lub wymienić na tradycyjne środki pieniężne.

Generalnie zapłata pieniędzem elektronicznym, zarówno hardwarowym jak i softwarowym, może polegać na przeniesieniu określonej wartości pieniężnej na nośnik wierzyciela, znajdujący się w jego fizycznej dyspozycji (jak karta z chipem) bądź jemu przypisany (serwer, na którym przechowywany jest pieniądz elektroniczny) oraz dopisaniu tej wartości do jego rachunku bankowego (por. *A. Stasio*, Pieniądz elektroniczny – cywilnoprawna analiza pojęcia, Przegląd Prawa Handlowego nr 5/2002, s. 34; *W. Kocot*, Wpływ Internetu na prawo umów, Warszawa 2004, s. 378). Dokonanie płatności pieniędzem elektronicznym nie wymaga po stronie dłużnika i wierzyciela korzystania z takich samych nośników. I tak dłużnik korzystając z pieniądza opartego na rozwiązaniu programowym winien mieć możliwość zasilenia karty z mikroprocesorem wierzyciela i na odwrót (por. *A. Stasio*, Pieniądz elektroniczny, s. 35).

Autor jest prawnikiem, absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.	Więcej publikacji na www.iprawo.net.pl .
Prawa autorskie Na artykuł udziela się licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych 2.5 Polska http://creativecommons.org/licenses/by-nd/2.5/pl	Wydawca Grupa Interium www.interium.biz